

Нагірняк О. О.

аспірант,

*Державна установа "Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долишнього Національної академії наук України"*

Львів, Україна

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-558-0-7>

РОЗУМНА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ ЄС

Економічне зростання Європейського Союзу значною мірою залежить від того, наскільки ефективно регіони можуть використовувати власний потенціал, інноваційні можливості та ресурси. Саме тому принцип розумної спеціалізації (smart specialisation strategy або S3) став ключовим інструментом економічної політики ЄС, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності, створення нових робочих місць та збалансований розвиток територій.

Розумна спеціалізація – це стратегічний підхід до інноваційного розвитку, що передбачає концентрацію інвестицій у ті сфери, де кожен регіон має найбільші економічні переваги та потенціал для зростання. Впровадження цієї ідеї реалізується шляхом концентрації фінансових ресурсів у тих сферах і регіонах, де вони здатні забезпечити найвищу віддачу та економічну результативність, замість їхнього рівномірного розподілу [1].

Вперше концепцію Smart Specialisation було запропоновано Європейською комісією у 2010 році в межах стратегії “Європа 2020”. Вона стала одним із головних інструментів реалізації Політики згуртованості, яка має на меті скорочення соціально-економічних відмінностей між регіонами. Кожен регіон, який прагне отримати фінансування з фондів ЄС, повинен мати власну стратегію розумної спеціалізації, побудовану на аналізі економічних переваг, інноваційного потенціалу та ринкових можливостей [2].

З економічної точки зору, розумна спеціалізація спрямована на створення умов для стійкого зростання через інновації. Вона стимулює розвиток високотехнологічних секторів, модернізацію традиційних галузей, підвищення доданої вартості продукції та зростання

продуктивності праці. Згідно з даними Євростату за 2024 та половину 2025 років, регіони ЄС, які активно впроваджують стратегії S3, мають у середньому на 15-20% вищі темпи зростання ВВП на душу населення та рівень зайнятості у порівнянні з регіонами, які не мають чіткої спеціалізації [3].

Ключова економічна роль розумної спеціалізації полягає у стимулюванні інвестицій у дослідження та розробки. Європейський фонд регіонального розвитку активно підтримує регіональні інноваційні кластери, наукові парки, університетські стартапи та цифрові інфраструктурні проекти. Це створює мультиплікативний ефект – інвестиції у знання, технології та людський капітал приносять довгострокові економічні вигоди у вигляді зростання продуктивності, експорту і податкових надходжень [2].

Важливою особливістю S3 є її ринкова орієнтація. У процесі формування стратегії беруть участь представники бізнесу, університетів, наукових установ і місцевої влади. Такий підхід дозволяє узгоджувати регіональні економічні пріоритети з потребами ринку та тенденціями глобальної економіки. Внаслідок цього регіони ЄС формують унікальні “економічні ніші”. Наприклад, Північна Італія розвиває біомедичну інженерію, регіони Іспанії – зелену енергетику, а Східна Польща – IT стартапи та агротехнології [4].

Розумна спеціалізація має і суттєвий соціально-економічний ефект. Розвиток інноваційних секторів створює робочі місця з вищим рівнем оплати праці, стимулює підприємництво та підвищує якість людського капіталу. Водночас, зростання інноваційної активності сприяє диверсифікації економіки, що робить регіони більш стійкими до кризових явищ [5].

Економічна ефективність Smart Specialisation підтверджується й статистично. За оцінками Європейської комісії (2023), кожне євро, інвестоване в проекти розумної спеціалізації, у середньостроковій перспективі генерує до 3-4 євро доданої вартості у регіональній економіці. Крім того, у регіонах, які мають добре розроблені стратегії S3, темпи зростання експорту інноваційної продукції перевищують середньоєвропейський рівень на 10-12% [2].

У новому програмному періоді ЄС, який триває з 2021 по 2027 роки, роль розумної спеціалізації у зміцненні економічного потенціалу регіонів ще більше зростає. Особливий акцент робиться на так званій Smart Specialisation 2.0, яка включає міжрегіональну кооперацію, екологічні інновації та цифрову трансформацію. Це сприяє не лише економічному

зростанню, а й формуванню більш інтегрованого, конкурентного та стійкого європейського економічного простору [2].

Література:

1. European Commission. Smart Specialisation Platform (S3 Platform). URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>
2. European Union. Cohesion Policy 2021–2027: Investing in the regions of Europe. Brussels. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/newsroom/news/2018/06/06-08-2018-regional-development-and-cohesion-policy-2021-2027
3. Eurostat. Regional Innovation Scoreboard 2025. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/regional-innovation-scoreboard_en
4. Foray D. Smart Specialisation: Opportunities and Challenges for Regional Innovation Policy. London: Routledge. 2018. p. 12-30, 45-62, 88-105.
5. McCann P., Ortega-Argilés R. The early experience of smart specialisation implementation in EU regions. *Regional Studies*. 2019. Vol. 53(9). P. 1259-1270.